

Трансгресивне «Я» у структурі самосвідомості особистості

Fomenko K.I. Transgressive «Me» in the structure of personality's self-consciousness / K.I. Fomenko // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / edited by S.D.Maksymenko, L.A.Onufriieva. – Issue 26. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2014. – P. 573-584.

К.І. Фоменко. Трансгресивне «Я» у структурі самосвідомості особистості. У статті наведено поняття трансгресії як свідомих актів, що обумовлюють рух уперед, прагнення розширити свій світ, створити нові матеріальні і символічні цінності, розвивати науку, техніку, мистецтво та організаційну діяльність.

Показано, що трансгресивний розвиток особистості є різностороннім і визначає трансгресивну творчу й експансивну діяльність людини. Розкрито термін «трансгресивне Я», під яким у вітчизняній психології розуміється «Своє інше Я», що утворює істинне, досконале «Я». Розвиток трансгресивного «Я» передбачає саморозвиток самосвідомості особистості, який здійснюється через самоствердження, самореалізацію та самоефективність.

Першим, пусковим процесом у послідовності саморозвитку та розвитку самосвідомості особистості є самоствердження. Встановлено, що відповідно до трансгресивної концепції самоствердження становить підґрунтя губристичної мотивації особистості, яка розуміється як стійке прагнення людини до підкріплення та підвищення самооцінки і власної важливості, є прагненням людини до ствердження та росту особистісної самозначущості. У статті підкреслюється, що процес самоствердження має мотиваційну природу, реалізується через систему уявлень особистості про себе (самосвідомість) і спрямованість (сукупності провідних потреб, мотивів і ціннісних орієнтацій), передбачає досягнення самоцінності, статусного положення, продуктивну діяльність, а також у протиставленні свого «Я» іншим. Другим процесом та ознакою саморозвитку є самоефективність як почуття самоповаги та власної гідності, а також реальна компетентність особистості у вирішенні життєвих проблем, інтегральна здатність бути компетентним, відповідати вимогам суспільства. Встановлено, що особистість досягає самоефективності в результаті позитивного самоствердження. Зроблено висновок, що завершальним процесом розвитку самосвідомості і становлення трансгресивного «Я» є самореалізація, під якою розу-

міється вища свідомо і цілеспрямована форма саморуху особистості; прагнення і результат самовдосконалення; внутрішній, суб'єктивний смисл діяльності особистості; рушійна сила розвинутої особистості, яка спонукає та спрямовує її діяльність.

Ключові слова: трансгресивне «Я», трансгресія, губристична мотивація, самореалізація, самоствердження, самоефективність, саморозвиток, самосвідомість.

К.И.Фоменко. Трансгрессивное «Я» в структуре самосознания личности. В статье обсуждается понятие трансгрессии как сознательных актов, обуславливающих движение вперёд, стремление расширить свой мир, создать новые материальные и символические ценности, развивать науку, технику, искусство и организационную деятельность.

Показано, что трансгрессивное развитие личности является разносторонним и определяет трансгрессивную творческую и экспансивную деятельность человека. Раскрыто термин «трансгрессивное Я», под которым в отечественной психологии понимается «Свое другое Я», образующее истинное, совершенное Я. Развитие трансгрессивного-Я предусматривает саморазвитие самосознания личности, который осуществляется через самоутверждение, самореализацию и самоэффективность.

Первым пусковым процессом в последовательности саморазвития и развития самосознания личности является самоутверждение. Показано, что согласно трансгрессивной концепции самоутверждение составляет основу губристической мотивации личности, которая понимается как устойчивое стремление человека к подкреплению и повышению самооценки и собственной важности, является стремлением человека к утверждению и росту личностной самозначимости. В статье подчеркивается, что процесс самоутверждения имеет мотивационную природу, реализуется через систему представлений личности о себе (самосознание) и направленность (совокупности ведущих потребностей, мотивов и ценностных ориентаций), предусматривает достижение самооценности, статусного положения, продуктивную деятельность, а также в противопоставлении своего «Я» другим. Вторым процессом и признаком саморазвития является самоэффективность как чувство самоуважения и собственного достоинства, а также реальная компетентность личности в решении жизненных проблем, интегральная способность быть компетентным, соответствовать требованиям общества. Доказано, что личность достигает самоэффективности в результате положительного самоутверждения. Сделан вывод, что завершающим процессом развития самосознания и становления трансгрессивного «Я» самореализация, под которой понимается выше сознательная и целенаправленная форма самодвижения личности; стремление и результат самосовершенствования; внутренний, субъективный смысл деятельности личности; движущая сила развитой личности, которая побуждает и направляет её деятельность.

Ключевые слова: трансгрессивное «Я», трансгрессия, губристическая мотивация, самореализация, самоутверждение, самоэффективность, саморазвитие, самосознание.

Актуальність дослідження. Сучасний розвиток суспільства та науки висуває нові вимоги до концептуалізації та операціоналізації понять самореалізації, самоактуалізації, самоефективності особистості. Трансгресивна концепція особистості дозволяє найбільш повно розглянути ці поняття, однак у вітчизняній психологічній науці є маловживаною та маловивченою. На нашу думку, трансгресивний підхід до розвитку самосвідомості особистості дозволяє вирішити актуальне наукове завдання, що полягає у визначенні змісту процесів розвитку самосвідомості особистості.

Мета статті – теоретичне обґрунтування трансгресивного «Я» як вищої форми розвитку самосвідомості особистості, утвореної у процесі самоствердження, самореалізації та досягнення самоефективності.

Термін «трансгресія» використовувався польським ученим Ю. Козелецьким для визначення прагнення особистості до подолання встановлених меж, усталених норм і правил [8, с.7]. Під трансгресивними актами індивіда автор розуміє рух вперед, прагнення розширити свій світ, створити нові матеріальні та символічні цінності, розвивати науку, техніку, мистецтво та організаційну діяльність. Отже, за Ю. Козелецьким схильність до трансгресії проявляється переважно у творчій та управлінській діяльності особистості.

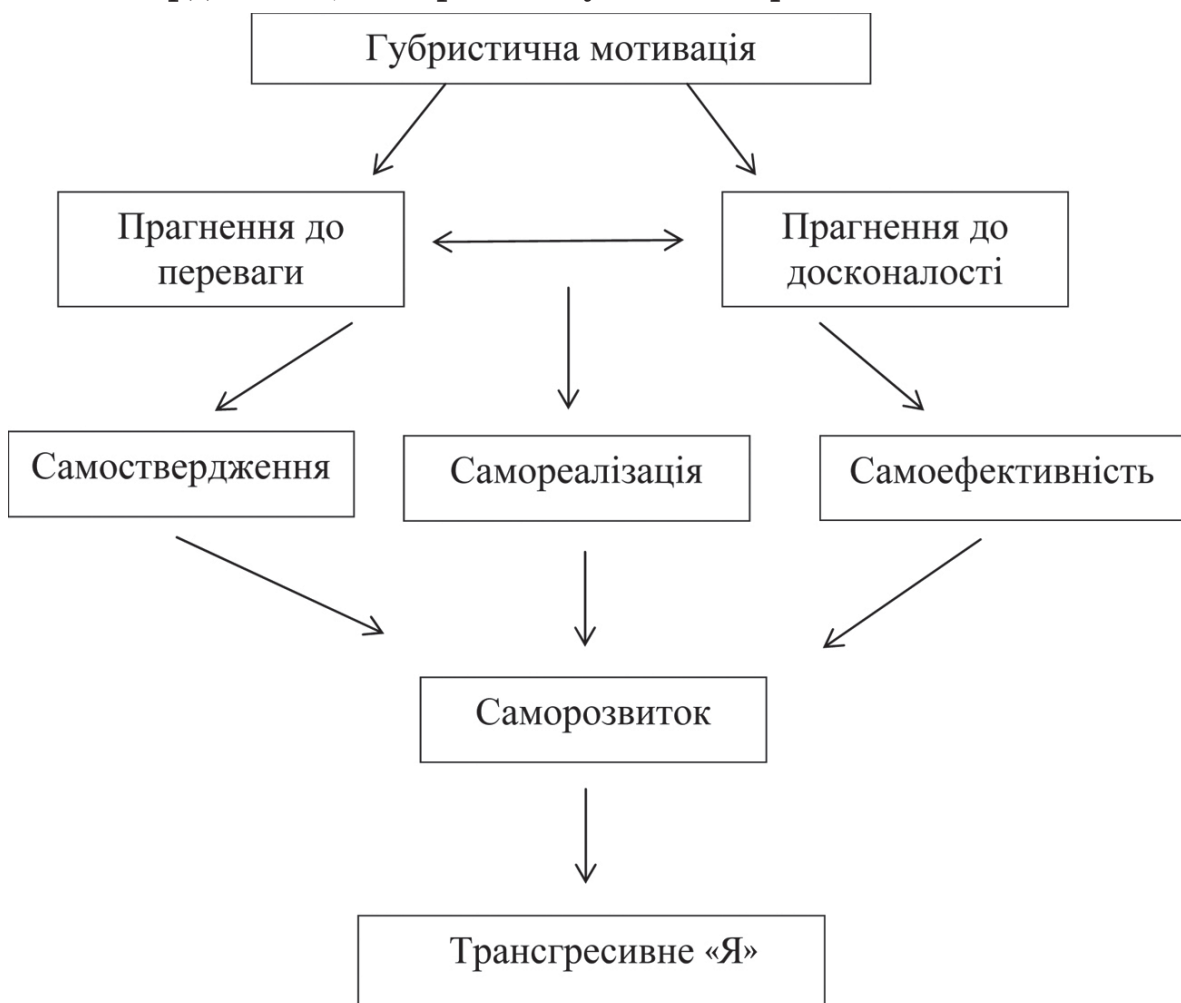
Трансгресивний розвиток особистості за Ю. Козелецьким є різностороннім та визначає трансгресивну діяльність людини, тобто, творчу й експансивну трансгресію, що переходить теперішні межі досягнень особистості [20, с. 263]. Трансгресія трактується автором як інтенціональні та свідомі діяльність та акти мислення, які переходять межі можливостей та матеріальних, символічних і соціальних досягнень людини і які стають джерелом нових важливих позитивних чи негативних цінностей [20, с. 18]. Трансгресія ламає старі структури і творить нові форми, дозволяє змінювати реальність і в цьому розумінні поєднується з творчістю, а у випадку позитивних трансгресій може розгадатися як її синонім. Особистісні трансгресії можна віднести до первинної, потенціальної чи щоденної творчості. Трансгресії розвивають пізнавальну, інструментальну, мотиваційну, емоційну й особистісну сфери особистоті.

Термін «трансгресивне -Я» був запропонований А.В. Петровським, під яким автор розуміє «Своє інше Я» і виділяє його

поряд із іншими похідними «Я»: номінальним «Я» («Я-ім'я»), феноменальним «Я» («Моє»), Когітальним «Я» («Я сам»), які в сукупності утворюють ноуменальне Я (істинне, досконале) [17].

За В. В. Козловим [9], у процесі розвитку людина перебудовує карту своєї душі, розширюючи її територію, завдяки чому знаходить більш глибокі і всеосяжні рівні власного «Я». Отже, розвиток самосвідомості пов'язаний з відмовою від особистісних самовизначень і самоотожднень (ролі, субособистості та стани), тобто в поглибленні та розширенні меж самоусвідомлення. На думку автора, перехід до вищих рівнів розвитку самосвідомості характеризується зростанням сутнісної активності та відчуття внутрішньої свободи й пошуком нових можливостей самопізнання і самотворчості, що призводить до розширення меж «Я». Результатом такого саморозвитку, на нашу думку, є утворення «трансгресивного «Я».

«Трансгресивне «Я» є результатом прагнення особистості до самоствердження, саморозвитку та самоефективності.

Рис. 1. Схема розвитку Трансгресивного «Я» у структурі самосвідомості особистості

У нашій моделі розвитку самосвідомості, результатом якого стає утворення «Трансгресивного Я», ми визначили три основні процеси такого розвитку: самоствердження, самореалізація та самоефективність.

Першим пусковим процесом у послідовності саморозвитку та розвитку самосвідомості особистості є самоствердження. У трансгресивній концепції Ю. Козелецького [8] самоствердження є ключовим поняттям і становить підґрунтя губристичної мотивації особистості.

Поняття губристичної мотивації, під якою Ю. Козелецький розуміє стійке прагнення людини до підкріплення і підвищення самооцінки та власної важливості, є прагненням людини до ствердження та росту особистісної самозначущості. Ю. Козелецький розглядає прагнення особистості до підтвердження почуття власної цінності через прагнення до переваги над іншими та досконалості [7]. Губристична мотивація, проявляючись у провідній діяльності особистості, забезпечує її самоствердження, і таким чином, є ключовою ланкою у зв'язку між діяльністю особистості та розвитком її самосвідомості. Отже, пусковим механізмом самоствердження та саморозвитку самосвідомості особистості є губристична мотивація особистості.

За Н. Ситніковою [18], самоствердження є поєднанням ідентичності і спрямованості на її здійснення: а) потреба у самотождності; б) потреба у визнанні, самореалізації, статусно-рольовому визначенні, в досягненні результатів діяльності; в) потреба у самовиявленні. К. Г. Юнг [19] під самоствердженням розумів реалізацію власної Самості, що здійснюється завдяки процесу індивідуації (самоздійснення) і забезпечує психічний розвиток людини.

Н. Харламенкова та Є. Нікітін ототожнюють самоствердження із досягненням особистістю смислу буття. Авторами описано феномен самоствердження через його основні ознаки: просторові (сфера та напрямок самоствердження) та енергетичні (імпульс та потенціал самоствердження) [14].

У класифікаціях самоствердження особливе місце посідає особистісне самоствердження, яке проявляється через активну діяльність із максимальним використанням і розвитком задатків та можливостей особистості, а також свідомо спрямовується на втілення ідеалів суспільства (С. Березін, І. Кон, Є. Нікітін, Н. Ситнікова, В. Сметаняк, Н. Цибра, Н. Харламенкова, І. Шевчук).

Г. Костюк пов'язував процес самоствердження особистості з розвитком потребо-мотиваційної сфери, ціннісних орієнтацій і діяльністю [10]. Він зазначав, що психічні властивості людини виробляються у діяльності, зазнають у ній різних змін і стають компонентами структури особистості, до якої відноситься само-свідомість.

І. Бех під самоствердженням розуміє престижно-статусну потребу, яка виражається в реалізації первісних потенцій конкретної особистості, утвердження власного «Я» завдяки досягненню певного статусу в соціальній сфері [3].

І. Євченко [6] визначає психологічний механізм самоствердження особистості, що полягає у мотивації. На думку автора, потреба в самостверженні є однією із базових характеристик особистості як суб'єкта діяльності і розвивається у її процесі. Через потребу у самоствердження реалізується самовдосконалення особистості. Процес самостверженні виступає як поєднання уявлень особистості про себе (самосвідомість) і спрямованості (сукупності провідних потреб, мотивів і ціннісних орієнтацій), яке реалізується завдяки механізму самототожності, досягненню самоцінності, статусного положення, у продуктивній діяльності, а також у протиставленні свого «Я» іншим. Отже, потреба в самостверженні виступає узагальненим виразом інших потреб.

Другою формою розвитку самосвідомості виступає само-ефективність. Рух до самоефективності та її досягнення у теорії А. Бандури виступає як форма розвитку самосвідомості [2]. Під самоефективністю автор розуміє почуття самоповаги та власної гідності, а також реальну компетентність особистості у вирішенні життєвих проблем. Самоефективність може розглядатись як інтегральна здатність бути компетентним, відповідати вимогам суспільства. В індивідуальній психології А. Адлера [1] виділяється мотив ефективності як соціальне почуття або інтересу, що спонукає дитину переборювати почуття неповноцінності й удатися до спроб стати компетентним. Як підкреслює С.В. Кучеренко, особистість досягає самоефективності в результаті позитивного самоствердження [13].

Процес і результат досягнення самоефективності як позитивного самоствердження та самоздійснення особистості забезпечує самореалізацію особистості.

Аналіз вітчизняної школи психології Б.Г. Ананьєва, Т.І. Артемьєвої, Д.О. Леонтєва, А.В. Петровського, С.Л. Рубінштейна, Д.Н. Узнадзе дозволяє стверджувати, що самореалізація може

розглядатись як процес здійснення потенційних можливостей та здатностей особистості у певному соціальному середовищі. З.Ю. Крижановська підкреслює, що самореалізація особистості можлива в ситуації, коли вона виступає суб'єктом власного розвитку, проявляючи в цьому власну індивідуальність [12]. У вітчизняній психології Г.С. Костюком наведено основні ознаки самореалізації як психічного процесу, який автор визначає як «вищу форму саморуху особистості» та «свідому цілеспрямованість» і описує через прагнення працювати над собою, виробляти в себе ті або інші якості, керуючись певним ідеалом, підкоряти своїй владі гру сил своєї власної природи [11]. П.П. Горностаї самореалізацію розуміє як найвищий рівень розвитку особистості. На думку автора, самореалізацію детермінують суб'єктивні чинники, а її результатом є розвинена індивідуальність. Л.Н. Коган [7] джерелом самореалізації визначає не зовнішні мотиви (гроші, кар'єра, престиж, чужа воля та ін.), а внутрішнє прагнення, потреба у самореалізації. І.О. Мартинюк [15] стверджує, що самореалізація водночас є і метою, і засобом, і процесом здійснення, і його результатом; самореалізація виступає як внутрішній, суб'єктивний смисл діяльності особистості.

Д.О. Леонт'єв [14] визначає самореалізацію як рушійну силу розвинутої особистості, яка спонукає та спрямовує її діяльність. В основі прагнення до самореалізації лежить, на думку автора, не завжди усвідомлене прагнення людини до безсмертя, а критерієм досягнення самореалізації є значимий для культури результат діяльності.

Е.В. Галажинський підкреслює провідне значення самореалізації в інтеграції засобів вирішення проблеми життєвого самовизначення, виборі життєвого середовища, найбільш адекватного для самоздійснення [4].

Л.О. Коростильова вважає самореалізацію необхідним атрибутом розвитку дорослої людини. Самореалізація визначається автором як результат здійснення можливостей розвитку «Я» за допомогою власних зусиль, співпраці, співдіяльності з іншими людьми, соціумом та світом в цілому. На думку Л.О. Коростильової, самореалізація передбачає збалансований і гармонійний розвиток різних аспектів особистості шляхом використання адекватних зусиль, спрямованих на розкриття генетичних, індивідних і особистісних потенціалів [10].

А.А. Деркач та Е.В. Сайко наводять наступний перелік ознак самореалізації особистості: 1) самореалізація є процесом, що триває постійно; 2) самореалізація виступає обов'язковим

моментом цілеспрямованого розвитку особистості в онтогенезі; 3) самореалізація взаємообумовлена із саморозвитком особистості; 4) самореалізація є результатом кумуляції та інтеграції феноменів саморозвитку (самовизначення та самоактуалізації) [5].

Висновки. Трансгресія виступає сукупністю свідомих актів, що обумовлюють рух вперед, прагнення розширити свій світ, створити нові матеріальні та символічні цінності, розвивати науку, техніку, мистецтво та організаційну діяльність. Трансгресивний розвиток особистості є різностороннім та визначає трансгресивну творчу та експансивну діяльність людини.

Трансгресивне «Я» у вітчизняній психології розуміється «Своє інше Я», що утворює істинне, досконале «Я». Трансгресивне «Я» є вищою формою розвитку самосвідомості особистості, яка формується у процесі самоствердження, самореалізації та досягнення самоефективності.

Першим пусковим процесом у послідовності саморозвитку та розвитку самосвідомості особистості є самоствердження. Відповідно до трансгресивної концепції самоствердження становить підґрунтя губристичної мотивації особистості, яка розуміється як стійке прагнення людини до підкріплення і підвищення самооцінки та власної важливості, є прагненням людини до ствердження та росту особистісної самозначущості. У статті підкреслюється, що процес самоствердження має мотиваційну природу, реалізується через систему уявлень особистості про себе (самосвідомість) і спрямованість (сукупності провідних потреб, мотивів та ціннісних орієнтацій), передбачає досягнення самоцінності, статусного положення, продуктивну діяльність, а також у протиставленні свого «Я» іншим.

Другим процесом та ознакою саморозвитку є самоефективність як почуття самоповаги та власної гідності, а також реальна компетентність особистості у вирішенні життєвих проблем, інтегральна здатність бути компетентним, відповідати вимогам суспільства. Особистість досягає самоефективності в результаті позитивного самоствердження.

Завершальним процесом розвитку самосвідомості та становлення трансгресивного «Я» є самореалізація, під якою розуміється вища свідомо та цілеспрямована форма саморуху особистості; прагнення та результат самовдосконалення; внутрішній, суб'єктивний смисл діяльності особистості; рушійна сила розвинутої особистості, яка спонукає та спрямовує її діяльність.

Список використаних джерел

1. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / А. Адлер; пер. с англ. А. Боковинова. – М.: Академический проспект, 2007. – 240 с.
2. Бандура А. Теория социального научения / А. Бандура. – СПб.: Евразия, 2000. – 320 с.
3. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: наук.-метод. посіб. / І. Д. Бех; Ін-т змісту і методів навчання. – К., 1998. – 204 с.
4. Галажинский Э. В. Системная детерминация самореализации личности. дис.... докт. психол. наук / Э. В. Галажинский. – Барнаул, 2002. – 260 с.
5. Деркач А.А. Самореализация – основание акмеологического развития : монография / А.А. Деркач, Є.В. Сайко. – М. : МПСИ, 2010. – 224 с.
6. Євченко І. Теоретичний аналіз проблеми самоствердження особистості / І. Євченко. – Вісник КНТЕУ. – № 4. – 2012. – С. 112 – 120.
7. Коган Л.Н. Человек и его судьба: [Текст] / Л.Н. Коган. – М.: изд-во «Мысль», 1988. – 283 с.
8. Козелецкий Ю. Человек многомерный (психологические эссе) / Юзеф Козелецкий. – К.: Лыбидь, 1991. – 288 с.
9. Козлов В.В. Духовная психология: в поисках изначального / В.В. Козлов. – М., 2000 – 95 с.
10. Коростылева Л. А. Уровни самореализации личности / Л. А. Коростылева // Психологические проблемы самореализации личности / Под ред. Е. Ф. Рыбалко, Л. А. Коростылевой. Вып. 4. – СПб., 2000. – С. 232-239.
11. Костюк Г. С. Избранные психологические труды / Григорий Силович Костюк. – М. : Педагогика, 1988. – 304 с.
12. Крижановська З. Самореалізація людини як запорука її саморозвитку / З. Крижановська // Соціальна психологія : Український науковий журнал. – 05/2009. – №3. – С. 95-100.
13. Кучеренко С. В. Розвиток самосвідомості осіб юнацького віку засобами колірного тренінгу [Текст] : автореферат... канд. психол. наук, спец.: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / С. В. Кучеренко. – К. : Держ. вищий навч. заклад «Ун-т менеджменту освіти», 2011. – 20 с.
14. Леонтьев Д.А. Самореализация и сущностные силы человека // Психология с человеческим лицом: гуманистическая перспектива в постсоветской психологии / Под ред. Д. А. Леонтьева, В. Г. Щур. – М. : Смысл, 1997. – С. 156-176.

15. Мартынюк И.О. Диалектика целеполагания и самореализации в процессе формирования культуры жизни личности / И.О. Мартынюк // Культура жизни личности : (Пробл. теории и методологии социал.- психол. исслед.) / Л.В. Сохань, В.А. Тихонович, Е.А. Донченко и др. – Киев: Наук. думка, 1988. – С. 59-74.
16. Никитин Е.П. Феномен человеческого самоутверждения / Е.П. Никитин, Н.Е. Харламенкова. – СПб., 2000. – 224 с.
17. Петровский А. В. Я: конфигурации артефакта / А.В. Петровский // Культурно-историческая психология. – 2014. – Том 10, №1. – С. 63-78.
18. Ситнікова Н. Є. Соціальне самоствердження особистості старшокласників за умов системної диференціації навчання: монографія / Н. Є. Ситнікова. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 138 с.
19. Юнг К.Г. Бог и бессознательное / К.Г. Юнг. – М. : Олимп, 1998. – 480 с.
20. Kozielski J. Psychotransgresjonalizm. Nowy kierunek psychologii / Józef Kozielski. – Warszawa: Żak, 2001. – 293 s.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Adler A. Praktika i teoriya individual'noy psikhologii / A. Adler ; per. s angl. A. Bokovikova. – М.: Akademicheskii prospekt , 2007 – 240 s.
2. Bandura A. Teoriya sotsial'nogo naucheniya / A. Bandura. – SPb.: Yevraziya , 2000 – 320 s.
3. Bekh Í. D. Osobistísno zoriéntovane vikhovannya : nauk. – metod. posíb. / Í. D. Bekh ; Ín – t змісту í metodív navchannya. – К. , 1998 – 204 s.
4. Galazhinskiy E. V. Sistemnaya determinatsiya samorealizatsii lichnosti. dis.... Dokt. psikhol. nauk. / E. V. Galazhinskiy. – Barnaul , 2002 – 260 s.
5. Derkach A.A. Samorealizatsiya – osnovaniye akmeologicheskogo razvitiya : monografiya / A.A. Derkach, Ê.V. Sayko. – М. : MPSI, 2010. – 224 s.
6. Êvchenko Í. Teoretichniy analiz problemi samostverdzhennya osobistostí / Í. Êvchenko. – Visnik KNTEU. – № 4. – 2012. – S. 112 – 120.
7. Kogan L.N. Chelovek i yego sud'ba: [Tekst] / L.N. Kogan. – М.: izd – vo « Mysl' » , 1988 – 283 s.

8. Kozeletskiy YU. Chelovek mnogomernyy (psikhologicheskiye esse) / YUzef Kozeletskiy. – K.: Lybid' , 1991 – 288 s.
9. Kozlov V.V. Dukhovnaya psikhologiya : v poiskakh iznachal'nogo/ V.V. Kozlov. – M., 2000 – 95 s.
10. Korostyleva L. A. Urovni samorealizatsii lichnosti // Psikhologicheskiye problemy samorealizatsii lichnosti / Pod red. Ye. F. Rybalko , L. A. Korostylevoy. Vyp. 4. – SPb , 2000 – S. 232-239.
11. Kostyuk G. S. Izbrannyye psikhologicheskiye trudy / Grigoriy Silovich Kostyuk. – M. : Pedagogika , 1988 – 304 s.
12. Krizhanovs'ka Z. Samorealizatsiya lyudini yak zaporuka ii samorozvitku / Z. Krizhanovs'ka // Sotsial'na psikhologiya : Ukraïns'kiy naukoviy zhurnal. – 05/2009. – N3. – S. 95-100.
13. Kucherenko S. V. Rozvitok samosvidomosti osib yunats'kogo viku zasobami kolir'nogo treningu [Tekst] : avtoreferat... kand. psikhol. nauk , spets.: 19.00.07 – pedagogichna ta vikova psikhologiya / S. V. Kucherenko. – K. : Derzh. vishchiy navch. zaklad « Un – t menedzhmentu osviti » , 2011 – 20 s.
14. Leont'yev D.A. Samorealizatsiya i sushchnostnyye sily cheloveka // Psikhologiya s chelovecheskim litsom : gumanisticheskaya perspektiva v postsovestkoy psikhologii / Pod red. D. A. Leont'yeva , V. G. Shchur. M. : Smysl , 1997 S. 156-176.
15. Martynyuk I.O. Dialektika tselepolaganiya i samorealizatsii v protsesse formirovaniya kul'tury zhizni lichnosti / I.O. Martynyuk // Kul'tura zhizni lichnosti : (Probl.teorii i metodologii sotsial.- psikhol issled) / L.V. Sokhan', V.A. Tikhonovich, Ye.A. Donchenko i dr. – Kiyev : Nauk. dumka , 1988 – S. 59-74.
16. Nikitin Ye.P. Fenomen chelovecheskogo samoutverzhdeniya / Ye.P. Nikitin , N.Ye. Kharlamenkova. – SPb. , 2000 – 224 s.
17. Petrovskiy A. V. YA: konfiguratsii artefakta / A.V. Petrovskiy // Kul'turno-istoricheskaya psikhologiya. – 2014. – Tom 10, №1. – S. 63-78.
18. Sitnikova N. Ê. Sotsial'ne samostverdzhennya osobistosti starshoklasnikiv za umov sistemnoi diferentsiatsii navchannya : monografiya / N. Ê. Sitnikova. – Ternopil' : Yekonomichna dumka , 2004 – 138 s.
19. Yung K. G. Bog i bessoznatel'noye/ K. G. Yung. – M. : Olimp , 1998 – 480 s.
20. Kozielcki J. Psychotransgresjonalizm. Nowy kierunek psychologii / Józef Kozielcki. – Warszawa: Żak, 2001. – 293 s.

K.I. Fomenko. Transgressive-Me in the structure of personality's self-consciousness. The article envisages the concept of transgression as conscious acts, causing the forward actions, the desire to broaden the outlook, to create new material and symbolic values, to develop science, technology, art, and organizational activities.

It is shown that transgressive personal development is versatile and determines transgressive creative and expansive human activities. The term «transgressive-Me» is revealed, which provides the self-development of self-consciousness and is carried out through self-assertion, self-actualization and self-efficacy.

The first process in the development of self-consciousness is self-assertion. According to transgressive conception the self-assertion is the basis of hubristic motivation of the personality, which is understood as sustainable human desire to reinforce and improve self-appraisal and self-importance. The article emphasizes that the process of self-affirmation is of motivational nature, implemented through a system of representations of personal identity (self-consciousness) and direction (totality of leading needs, motives and values), aimed to achieve self-worth, status position, productive activities, as well as in personal «Me» opposition to other's one.

The second process and feature of self-development is self-efficiency as a sense of self-respect and self-esteem, as well as the real competence of the personality in life problems decision, the integrated ability to be competent. Personality reaches self-efficacy as a result of a positive affirmation. The final process of consciousness development and transgressive-Me formation is self-realization, which means the higher conscious and deliberate form of self-movement of the personality; desire and the result of self-improvement; internal, subjective sense of activity of the personality; the driving force of the developed personality, which encourages and directs his activities.

Key words: transgressive-Me, transgression, hubristic motivation, self-actualization, self-assertion, self-efficacy, self-development, self-awareness.

Received August 27, 2014

Revised September 23, 2014

Accepted October 25, 2014